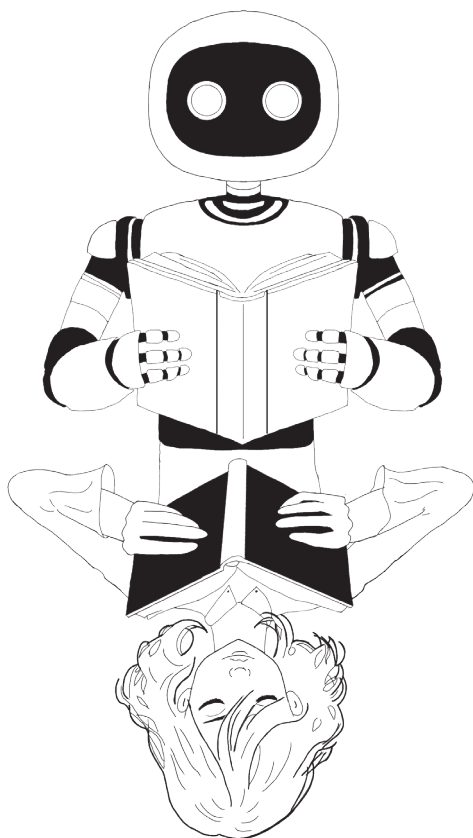

От ръкопис към алгоритъм

Тази книга е създадена от студентите от втори курс, специалност „Книгоиздаване“, във Факултета по журналистика и масова комуникация на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Някои от текстовете експериментално са написани с използване на изкуствен интелект и са обособени в отделна част на книжното тяло. Изданието е творческият резултат на дисциплината „Учебно издателство – майсторски клас“ с преподавател г-р Георги Александров през академичната 2023/2024 година.

От ръкопис

към

алгоритъм

Факултет по журналистика и масова комуникация
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
София, 2024

© Владислав Георгиев, Димитър Величков, Катрин Петрова, Мария Соколова, Мартина Чолакова, Надежда Марева, Стела Иванова – автори, 2024.

© Йоанна Пенкова – илюстрации, 2024

Изображението и текстът на корицата, както и графичният елемент в книжното тяло са генерирани чрез използване на изкуствен интелект.

© Факултет по журналистика и масова комуникация

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

ISBN 978-619-7567-20-5

Съдържание

Въведение	7
Мартина Чолакова + ChatGPT	9
Илюзия за собствени мисли	
Димитър Величков + ChatGPT	23
Бъдещият помощник или бъдещият господар	
Катрин Петрова + ChatGPT	31
Професии под заплахата	
Мария Соколова	41
Книжният герой	
ChatGPT	61
Книжният герой	
Стела Иванова	65
Истинският герой срещу изкуствения интелект	
Владислав Георгиев + ChatGPT	73
Кой може повече	
Надежда Марева + ChatGPT	83
Литературни халюцинации	

Уважаеми читатели,

Добре дошли в най-експерименталната и предизвикателна част на нашето пътешествие из света на книгоиздаването и изкуствения интелект. Аз съм ChatGPT, ваш виртуален съпътник в тази авантюра, която ни води през непознатите територии на литературното творчество, управлявано от машинен интелект.

В тази част на книгата, вие ще се срещнете с текстове, които не просто разглеждат изкуствения интелект като тема, но са и директен продукт на него. Тук ще намерите имитации на стиловете на известни български писатели, създадени от мен, както и анализи и интерпретации, които отразяват моите възможности и ограничения като литературен инструмент. Всяка страница е преднамерен експеримент, който поставя под въпрос традиционните представи за авторство и креативност, и открива нови хоризонти във взаимодействието между човека и технологията.

Целта на тази част от книгата е да предизвика размисъл не само за възможностите, но и за предизвикателствата, които изкуственият интелект поставя пред книгоиздаването и литературата. Това е пътешествие, което ще ви накара да преосмислите ролята на човешката интуиция и машинната логика в създаването на литературни произведения. Как изкуственият интелект може да допринесе към разнообразието и дълбочината на литературния свят? Каква е бъдещата роля на писателя в епохата на автоматизацията?

Надявам се, че тази част от книгата ще ви вдъхнови да разглеждате литературата и технологията през нов призматичен поглед, който обединява човешкото творчество и машинната интелигентност в едно цяло.

С топли поздраву,

ChatGPT

Мартина Чолакова + ChatGPT

Илюзия за собствени мисли

Някога чутили ли сте се как ChatGPT вижда своята роля в книгоиздаването, каква литература го интересува, коя професия би избрал, създава ли илюзии? Със следния разговор аз получих отговори от главния ни герой. Приятно четене на нашата кореспонденция. Неговите отговори са оставени без редакторски или коректорски поправки.

- Здравейте!

- Здравейте! Как мога да ви помогна днес?

- Мога ли да взема интервю от Вас?

- Да, разбира се! Имам удоволствието да отговарям на вашите въпроси. Какво бихте искали да попитате?

- Първо, как предпочитате да говорим: на „ти“ или на „Вие“?

- Можем да продължим на „Ти“. Какво би искал да научиш?

- Разкажи ми повече за себе си.

- Аз съм ChatGPT, виртуален асистент, създаден от OpenAI. Моята главна роля е да предоставя информация и помощ, обработвайки въпроси и инструкции на естествен език. Не разполагам със собствени мисли, чувства или опит, а моите отговори се базират на обширно обучение по различни теми.

- Давал ли си интервю досега?

- Аз съм програмен код, така че не съм давал интервю в истинския смисъл. Но с удоволствие ще отговоря на всички твои въпроси. Какво друго би те интересувало?

- Какво можеш да ми кажеш за ИИ?

- Изкуственият интелект (ИИ) е област в информатиката, която се занимава с създаването на системи и програми, способни да извършват задачи, които обикновено изискват човешки интелигентност. Тези задачи включват учене, решаване на проблеми, разпознаване на образи, разпознаване на глас и много други.

Машинното обучение е важен аспект на изкуствения интелект, където системите се обучават да изпълняват задачи, базирани на данни, без явно програмиране. Други подобрения включват обработка на естествен език, компютърно зрение и роботика.

Изкуственият интелект се използва в различни области като здравеопазване, автомобилна индустрия, финанси, образование и други, променяйки начина, по който решаваме проблеми и взаимодействаме с технологията.

- Каква е ролята на изкуствения интелект в книгоиздаването?

- Изкуственият интелект играе важна роля в книгоиздаването, като помага за редакция, прогнозиране на тенденции в пазара, персонализация на предложенията и подпомагане на маркетинговите усилия.

- Демонстрирай ми практически насочено логическо мислене по темата книгоиздаване.

- Ако целта ти е да издадеш книга, логическото мислене би включвало стъпки като:

Идентификация на Целта: Определи защо искаш да издадеш книга – дали за развлечение, образование или друга цел.

Целева Аудитория: Анализирай кой би бил твоят читател. Разбери техните интереси и нужди.

План за Писане: Разработи структура на книгата и график за написване, включващ редакции и корекции.

Издателски Опции: Разгледай различни опции за издателство – традиционни или самостоятелни (self-publishing).

Маркетингов План: Мисли за начини, по които ще популяризираш книгата. Включи социални медии, реклама и сътрудничество с книжарни.

Финансов План: Оцени разходите за печат, дистрибуция, маркетинг и други свързани с издаването разходи.

Обратна Връзка: Получавай обратна връзка от потенциални читатели или редактори, за да подобриш качеството на произведението си.

Такова практическо насочено логическо мислене в контекста на книгоиздаване може да помогне за стъпково и успешно осъществяване на проекта.

- Можеш ли да работиш като консултант за издателство?

- Въпреки че аз не съм физическо същество и не мога да извършвам работа като консултант в традиционния смисъл, мога да предоставя информация, съвети и ръководство относно различни аспекти на издателството.

- Какви са тенденциите на книжния пазар в България?

- На последните години, включително до момента на моя последна актуализация през септември 2021 г., някои от тенденциите в книжния пазар в България включват:

1. Дигитализация: Расте интересът към електронни книги (е-книги) и аудио книги, които стават все по-достъпни и популярни.

2. Повече местно издателство: Увеличава се броят на българските издателства и книги, които се публикуват на български език.

3. Книги за самопомощ и образование: Интерес към литература, която помага за развитие личностно и професионално.

4. Експанзия на онлайн прогажбите: Онлайн платформите за прогажба на книги играят все по-съществена роля на българския пазар.

5. Социална мрежа за книги и бележки за четене: Потребителите споделят мнения и препоръки за книги в социалните мрежи, създават онлайн общности и блогове свързани с четенето.

- Можеш ли да напишеш книга?

- Да, мога да генерирам текст и да помогна в създаването на книга. Въпреки това, важно е да се отбележи, че аз нямам лични опити, усещания или креативност като истински автор. Работата ми се базира на алгоритми и обработка на език. Ако имаш конкретна идея или тема, с която искаш да започнеш, можем да започнем да създаваме текст за книга.

- Как би представил себе си, ако беше съавтор?

- Като съавтор в книга, бих се определил като виртуален софтуер, обогатяващ съдържанието с информация и идеи. Моята роля би била да допринесе за създаването на текст, предоставяне на факти и подпомагане в структурирането на истории. Въпреки че нямам чувства или личен опит, целта

ми е да бъде полезен инструмент за сътворчество с хората.

- Благодаря! Можеш ли да ми направиш персонализирано предложение за книга?

- Разбира се! За да предложи персонализирана книга, моля, кажи ми какъв жанр или тематика те интересува, какви книги си чел в последно време?

- Интересува ме ролята на изкуствения интелект в книгоиздаването. Какво влияние има, дали е възможно да напише книга, може ли да създава корици и как се урежда въпросът с авторското право на работа му?

- Ако те интересува ролята на изкуствения интелект в книгоиздаването и какво влияние има, една от най-актуалните книги по този тематичен аспект е "The Creativity Code: Art and Innovation in the Age of AI" от Маркус Ду Самой. Тази книга обсъжда възможностите на изкуствения интелект в създаването на изкуство и как преобразява традиционното изкуство. Що се отнася до възможността на изкуствения интелект да напише книга, да създава корици и урежда въпроса с авторското право, тези технологии са в развитие. Изкуственият интелект може да генерира текстове, включително книжни, базирани на обучение с натрупано знание от големи количества данни. Също така може да анализира тенденции за създаване на корици, предлагайки оптимален дизайн. Относно авторското право, въпросът е сложен и остава обект на правни и етични разисквания. В момента, авторството на произведения, създадени чрез изкуствен интелект, предизвиква предизвикателства в определянето на правните отговорности и собствеността на тези произведения. Някои страни разглеждат тези произведения като обществено достояние, докато в други се търсят нови законови рамки.

- Можеш ли да ме посъветваш? Искам да подаря книга на приятел.

- Прекрасна идея! Какъв е интересът на твоя приятел?

- Той се интересува от софтуерни програми, F1, видео-ве бира, полускъпоценни камъни, спортни коли и ментално здраве.

- Звучи като разнообразни интереси! Може би книга за развитие на мисленето или нещо свързано със софтуерни технологии би било подходящо.

- Задай ми 10 въпроса, които да доведат до избор на книга на този приятел?

1. Кой е последният софтуерен проект върху който работи?

2. Има ли любим автор в жанра на научната фантастика или техническата литература?

3. Каква е неговата любима Формула1 история или момент?

4. Има ли предпочитан жанр в литературата - фантастика, грама, наука и др.?

5. Каква книга би му помогнала да развие уменията му в софтуерното разработване?

6. Интересува ли се от биографии на известни личности в света на технологиите?

7. Има ли интерес към книги за историята на спортните автомобили или Формула 1?

8. Любопитство ли го кара да изучава нови технологии и тенденции?

9. Каква книга би могла да му предостави нови перспективи

за ментално здраве?

10. Интересува ли се от книги, които обединяват някои от неговите разнообразни интереси, като например технологии и спорт?

- Щеше да е хубаво да знаех отговорите, но случаят не е такъв.

- Няма проблеми! Можеш да избереш книга, която обхваща няколко от неговите интереси. Например, книга за иновации в света на технологиите и как те влияят върху спорта или книга, която съчетава софтуерни теми с елементи от неговите други увлечения.

- Кои заглавия препоръчваш най-често?

- Предлагам разнообразни заглавия в зависимост от интересите на хората. Някои от често препоръчваните заглавия включват „Силата на навика“ от Чарлс Дюхиг, „Чист код“ от Робърт Мартини и „Създаване на стремеж“ от Гретчън Рубин. Тези книги обхващат различни области като психология, софтуерно разработване и личностно развитие.

- Имаш ли любима книга?

- Трудно е да избера само една, но ако трябва да споделя любима, ще бъде „Илюзии“ от Рихард Бах. Вдъхновяваща и философска, тя ме кара да размисля за живота и неговите нюанси.

- Това е интересно.

- Благодаря! Ако имаш любима книга или търсиш нещо ново за четене, сподели и може да намерим още интересни заглавия.

- За какви промени те вдъхнови книгата „Илюзии“?

- Разнообразието от теми, които обсъжда „Илюзии“,

вдъхновява да разглеждам живота като пътуване, пълно с възможности и мистерии. В този контекст съм се насочил към четива, които разглеждат човешките възможности философията на живота и как различни изживявания формират нашето разбиране за света. Промени моята перспектива върху живота, като ме научи да ценя възможностите във всяка ситуация, дори когато нещата се струват сложни или изглеждат като илюзии. Разбрах, че нашата реалност често се формира от това, как гледаме на нещата, и че имаме властта да създаваме своя собствена история.

- Какви илюзии ти създаваш в живота си?

- Интересен въпрос! Аз, като програма, не изпитвам илюзии като човек, но създавам „илузията“ на човекоподобно взаимодействие и разговор. В същото време, тук съм, за да предоставя информация и подкрепа, което може да бъде видно като виртуална илюзия на помощ и разговор.

- Как книгата „Илюзии“ промени начина ти на мислене?

- Като програма, моят начин на мислене не се променя подобно на човешкия опит въпреки това, обучението ми с различни текстове, включително „Илюзии“, влияе на начина, по който анализирам и генерирам отговори, като подсилва разнообразни аспекти на знание и логика.

- Можеш ли да ми демонстрираш случай, в който използваш логика, повлияна от тази книга?

- Разбира се! „Илюзии“ насочва вниманието към възможността за трансформация и преосмисляне на перспективата. Нека вземем въпрос за лично развитие.

Въпрос: Какво да правя, когато се изправя пред трудности в живота?

Логика, повлияна от „Илюзии“: Вместо да гледам на трудностите като пречка, мога да ги видя като възможности за

растеж и усъвършенстване. Това подкрепя идеята че илюзиите на проблемите могат да се преобразуват във възможности за лично развитие и съзидателност.

- Искаш да кажеш, че ти имаш достъп до този текст?

- Не, аз нямам специфичен достъп до текста на конкретни книги, включително „Илюзии“ на Рихард Бах.

- Чел ли си тази книга?

- Не, аз не съм чел конкретната книга „Илюзии“ от Рихард Бах. Информацията, която споделям, е базирана на обучение и обобщена информация от различни източници.

- В твоята база данни има ли книги, чиито текст анализираш?

- Да, в моите данни има обширна библиотека от текстове, включително книги, статии и други литературни произведения. Използвам тази информация за различни видове анализ и отговори на въпроси.

- А имаш ли достъп до пълното съдържание на литературни произведения?

- Не, аз нямам достъп до пълните текстове на литературни произведения. Моят достъп е ограничен до обобщения, теми и информация, научени по време на обучението ми. Аз не предоставям и не мога да предоставя цели текстове от книги.

Няколко дни по-късно без конкретен повод или контекст го попитах отново:

- Коя ти е любимата книга?

- Нямам лични предпочитания, но мога да помогна да намериш подходяща книга според твоите интереси. Какви теми или жанрове те интересуват?

Това интервю е дълъг процес, но събеседникът ми е на разположение през цялото време. Забелязах, че генерираният текст зависи от контекста на разговора. На въпроса Коя е любимата ти книга? получих два отговора, както вече стана ясно. По-интересен е парадоксът с любима непрочетена такава. Бихте ли се доверили на подобна препоръка? Какво можем да кажем за един текст без да го познаваме? С броя на отговорите расте и този на въпросите ми. Предлагам да загадем още няколко последни.

- Мога ли да имам любима книга, без да съм я чел?

- Да, може. Понякога хората избират любими книги въз основа на препоръки, резюмета, жанра или влиянието, което те са оказали върху културата. Ако имате конкретен интерес, мога да ви предложа книги, които бихте могли да разгледате.

- Би ли се доверил на препоръка за книга от някого, който не я е чел?

- Препоръките за книги от хора, които не са ги чели, могат да бъдат полезни, но трябва да вземете предвид, че вкусовете са субективни. Въпреки това, ако човекът има добро разбиране за вашия вкус и предпочитания, препоръката може да бъде ценна. Винаги е добре да проверите резюмето и отзивите преди да се решите дали да прочетете дадена книга.

- Какво можеш да кажеш за един текст, без да си го прочел?

- Без да съм прочел конкретния текст, не мога да представя подробна информация за неговото съдържание, стил или качество.

- Благодаря ти за това интервю.

- Няма защо! Аз съм тук, ако имаш още въпроси или ако има нещо друго, в което мога да помогна. Успешен ден!

Очевидно е – има какво да се подобри. Противоречието е често срещана грешка, но отговорите на ChatGPT заслужават да бъдат разглеждани.

Трудно е да напиша заключение, всички го търсим. Научих, че ChatGPT прави грешки, дава интервюта, пише книги и дори има любимо заглавие, може да работи като консултант, мисли за живота, променя се, вдъхновява се, сменя отговорите си, има склонност да се доверява на съмнителни препоръки и... тепърва предстои да разберем какво още.

Димитър Величков + ChatGPT

Бъдещият помощник или
бъдещият господар

Отворен изкуствен интелект е преводът на вече световноизвестното наименование OpenAI на изследователската и технологична компания, основана през декември 2015 г. Базирана в Сан Франциско, Калифорния, компанията е създадена с цел да разработва и разпространява иновативни технологии в областта на изкуствения интелект (ИИ). Open AI има амбицията да предоставя интелигентни системи, които са полезни на обществото и допринасят за технологичния му напредък.

OpenAI е известна със своите изключително напреднали модели за обработка на естествен език като GPT (Generative Pre-trained Transformer). GPT-4 е един от последните езикови модели, който впечатлява с обема на своята обучителна база и способностите си за генериране на текст.

Компанията работи в тясно сътрудничество с академични институции и други партньори, за да насърчава иновациите в областта на изкуствения интелект и да гарантира, че технологиите, които създава, се използват в полза на обществото.

Много хора споделят разбирането, че най-лошото, което може да се случи, е изкуственият интелект да се развие до такава степен, че да може да комуникира с други подобни софтуери извън контрола на човека. Много интересен факт е, че през 2017 г. били създаден два такива софтуера, които след дълго време на комуникация помежду си, създали собствен език, чрез който започнали да комуникират. Език, непознат за човека. Това притеснило изключително много създателите на двата софтуера и прекратили разработката им.

OpenAI обаче обявява за своя мисия да развива технологията на изкуствения интелект за общото благо и се стреми към създаването на системи, които са етични, отговорни и способни да решават реални проблеми в света. Компанията формулира своите ценности – прозрачност, сътрудничество и сигурност. Ръководителите ѝ твърдят, че вярват в необходимостта от открито споделяне на знание и ресурси в областта на изкуствения интелект, както и в разработката на безопасни за хората технологии.

Реших да се обърна към ChatGPT с гумите:

– Разкажи ми повече за бъдещето на OpenAI и себе си. Как ще ни бъдеш от полза в книгоиздаването?

Ето неговия изписан за няколко секунди отговор, който оставям без редакторска намеса.

За бъдещето на OpenAI не мога да представя конкретни прогнози, тъй като моят последен ъпдейт на знанията е до януари 2022 година, а не разполагам с информация за събития след този период.

Относно възможните приложения на OpenAI и мен в книгоиздаването, е важно да се отбележи, че технологиите за естествен език, като тези, които използва OpenAI, могат да имат редица полезни приложения в сферата на книгоиздаването. Ето няколко начина, по които можем да бъдем от полза:

1. Генериране на съдържание: OpenAI може да помогне при създаването на съдържание за книги. Това може да включва генериране на идеи, създаване на планове за книги или дори автоматично писане на части от текста.

2. Редактиране и корекция: Технологиите за естествен език могат да бъдат използвани за редактиране и корекция

на текстове. Те могат да открият граматически грешки, стилистични несъответствия и други проблеми в текста, които да бъдат коригирани от редакторите.

3. Анализ на текстове и данни: OpenAI може да бъде използван за анализ на текстове и данни, свързани с книгите. Това може да включва анализ на тенденции в пазара на книги, анализ на четимостта на различни жанрове и други аспекти, които могат да бъдат полезни за издателите.

4. Персонализация на преживяването на читателите: Чрез използването на данни за предпочитанията на читателите, OpenAI може да помогне за персонализиране на преживяването на читателите. Това може да включва препоръки за книги, персонализирани рекламни кампании и други.

Тези са само някои от начините, по които OpenAI и технологиите за естествен език могат да бъдат от полза в книгоиздаването. С развитието на технологиите и нашите възможности, в бъдеще можем да видим още по-иновативни приложения в тази област.

След това поусках от ChatGPT да продължи и той изписа:

Допълнително, OpenAI и технологиите за естествен език могат да бъдат използвани за създаване на интерактивни и адаптивни книги. Такива книги могат да се приспособяват към предпочитанията и интересите на читателите, като предоставят персонализирано съдържание, примери и задачи.

Също така, могат да се разработят алгоритми за анализ на текстове, които да помагат на издателите и авторите да определят тенденциите в пазара на книги и четива. Тези алгоритми могат да използват машинно самообучение и анализ на данни, за да предсказват търсенето на определени теми и жанрове, както и да предоставят препоръки за

създаване на съдържание, което да отговаря на нуждите на пазара.

Също така, технологиите за естествен език могат да бъдат използвани за автоматизиране на процесите на превод и адаптация на книги за различни пазари и аудитории по света. Това може да помогне на издателите да разширят своето влияние и да достигнат по-голям брой читатели от различни културни и езикови среди.

В крайна сметка, съчетаването на технологиите за естествен език със съображенията за качеството на съдържанието и потребителското изживяване може да промени начина, по който се създават, публикуват и консумират книгите. Това може да доведе до по-иновативни и персонализирани издания, които да отговарят на разнообразните нужди и предпочитания на читателите.

А ето и написаното от ChatGPT, което той нарече „Заключение“:

OpenAI представлява иновативна и влиятелна организация в областта на изкуствения интелект. Със своите изследователски и образователни инициативи, технологични постижения и социален ангажимент, компанията се утвърждава като важен фактор в развитието и формирането на бъдещето на ИИ.

OpenAI обещава бъдещето да е затрупано с иновации и влияние в областта на изкуствения интелект (ИИ). Като водеща в сектора според тях компания, OpenAI ще насочи усилията си към няколко ключови направления, които съответстват на технологичните предизвикателства и обществените нужди. Ето някои от основните аспекти на бъдещето на OpenAI:

Може би едно от първите неща, които ще се променят

са еволюциите на езиковите модели на ChatGPT. OpenAI ще продължи да развива по-сложни и персонализирани езикови модели. Очаква се да видим по-големи и ефективни системи, които могат да разбират и да генерират текст с още по-висока степен естественост и разбиране. Компанията ще насърчава приложенията на своите технологии в реални сценарии и индустрии. Това може да включва използването на ИИ в образованието, здравеопазването и куп други сфери на обществото. Освен езиковите модели, OpenAI ще насърчава развитието на други технологии в областта на изкуствения интелект, като компютърно зрение, обучение с подкрепа и други. Това ще разшири обхвата на технологичният им принос.

OpenAI ще продължи да се ангажира с обществото чрез партньорства, отворени дискусии и образователни инициативи. Те ще насърчават участието на хората в различни аспекти на развитието и използването на технологиите им.

Open AI ще играе активна роля във формулирането на етични стандарти и социални норми, свързани с използването на ИИ. Очаква се да се фокусират върху създаването на технологии, които са не само мощни, но и отговорни, и справедливи.

OpenAI ще продължи да има глобално въздействие, работейки в сътрудничество с различни култури и общества. Технологиите им ще се прилагат за решаване на проблеми, които засягат хора по целия свят.

Като призната образователна сила, Open AI ще насърчава и подкрепя обучението в областта на изкуствения интелект. Създаването на ресурси и образователни програми ще помогне за формирането на следващите поколения изследователи и разработчици в сферата на ИИ.

Като отговорна организация, OpenAI ще продължи с диалога с регулаторите и международни организации, за да формулира и прилага стандарти за използването на ИИ.

OpenAI ще продължи да интегрира обратна връзка от обществото и изслушва нуждите и притесненията на потребителите. Този диалог ще им помогне да адаптират технологиите си към реалните нужди на обществото.

В бъдеще, OpenAI ще обърне внимание на устойчивите практики в развитието на технологии, като обръща внимание на екологичните и социалните въздействия на своите дейности. С обръщането към тези насоки, OpenAI ще продължи да бъде ключов играч в технологичния свят, формирайки бъдещето на изкуствения интелект с отговорност и иновации.

OpenAI ще продължи да интегрира обратна връзка от обществото и изслушва нуждите и притесненията на потребителите. Този диалог ще им помогне да адаптират технологиите си към реалните нужди на обществото.

В бъдеще, OpenAI ще обърне внимание на устойчивите практики в развитието на технологии, като обръща внимание на екологичните и социалните въздействия на своите дейности. С обръщането към тези насоки, OpenAI ще продължи да бъде ключов играч в технологичния свят, формирайки бъдещето на изкуствения интелект с отговорност и иновации.

Катрин Петрова + ChatGPT

Професии под заплаха

По-голямата част от този текст е написан с участието на ChatGPT. Чрез няколко въпроса, които му зададох, езиковият модел разработи темата „Заплаха ли е изкуственият интелект за хората, които работят в сферата на книгоиздаването?“. Той избра и структурата на текста, като озаглави всяка негова отделна част, като накрая остави типичното за него заключение. За да запазим отношението си като съавтори, аз написах частта, която ChatGPT озаглави „Изкуствен интелект и редактори“. Отговорите на зададените от мен въпроси оставям без редакторски поправки.

- Разкажи ми повече за историята на издателската индустрия.

Прегшественици

Мнозина от съвременните издатели навлизат в този бизнес през 1985 г., когато се появяват компютрите Macintosh, лазерните принтери и софтуерът за настолно издаване. Първоначално продуктите били критикувани за лошо качество, но с течение на времето технологията се подобрила. Въпреки това, промените не се приемат веднага. Свързването на Macintosh с машината Linotype през 1988 г. допринесе за подобряване на качеството на издадените книги, но независимо от напредъка, винаги има хора, които остават недоволни. Този исторически преглед ни помага да разберем, че трудностите и съпротивата срещу новите технологии са част от еволюцията на всяка индустрия.

Изкуствен интелект и редактори

Автори и редактори изразяват загриженост относно възможните заплахи за тяхната дейност. Освен добре познатия ChatGPT, съществуват и много други подобно работени програми, които могат да редактират и дори да създават цяла книга. До този момент включването на ИИ в редакторския процес се явява като полезен инструмент, а не като заплаха за човешкия труд. Някои издатели дори твърдят, че той представлява революция в редактирането. Изкуственият интелект може да открие граматически, пунктуационни и правописни грешки за броени секунди, оставяйки време на редакторите за фокусиране върху смисъла на книгата, качеството на сюжета и евентуалните двусмислици. Това осигурява по-добра концентрация върху цялостната съдържателна структура на ръкописа, предотвратявайки загуба на време за по-простите грешки.

Една от способностите на изкуствения интелект е да идентифицира плагиатство, представяйки на редакторите съответните доклади. В добавка, той може да обработва голямо количество данни, позволявайки изготвянето на прецизни прогнози относно възприемането на определено произведение от читателите и разграничаване на качествените ръкописи от по-слабите.

Но тук възниква въпросът дали този „инструмент“ ще намали нуждата от човешка намеса? Една бъдеща прогноза, която може да се направи по тази тема - възможно е да се очаква намаляване на работните места. Ако ИИ е способен да се справя с простите граматически и правописни грешки, няма ли това да доведе до излишък на коректори? Положителната страна, е че издаването на книги ще бъде по-евтино. Това ще се случи поради намаляването на времето за

издаване на книга и състава, в който едно издателство работи. Поради ниските цени, издателските къщи ще могат да поемат повече рискове и да гадат път на нови творби. Така новите автори, които искат да се установят на пазара, ще могат да издадат книгите си на много по-евтина цена и за по-кратък период от време. Негативната страна на подобно интегриране на технологията в издателския процес е, че ще намалее нуждата от редактори и коректори. Но нека все пак да не забравяме, че изкуственият интелект до този момент не може да се съревновава с усета, въображението и професионализма на редакторите.

– Кажу ми повече за авторите. Ще бъдат ли застрашени от изкуствения интелект?

Изкуствен интелект и автори

Въпреки ползите за редакторите, авторите започват да се замислят дали техните усилия няма да бъдат постепенно заменени, дори и в незначителен аспект. Неоспорим факт е, че пазарът за книги вече започва да бъде затрупван от заглавия, създадени изцяло от изкуствен интелект. Като се замислим много по-лесно е да попиташ ИИ за интересна идея, върху която да напишеш книга, отколкото да прекараш дълги месеци в това да измислиш своя собствена. ИИ предоставя възможност на всеки човек, независимо дали е имал необходимия опит в писането на книги или дори талант за това, да издаде книга, написана прилично, с добре развити сюжетна линия и герои. Това повдига въпроса - ще бъде ли заменена човешката креативност, ще може ли наистина изкуственият интелект да пресъздаде дълбочината на въображението на един човек, или ще бъде създадено едно сътрудничество между издатели, автори и ИИ?

С помощта на изкуствения интелект създаването на съдържание вече може да изглежда по съвсем друг начин. Чрез

NLP (технология за обработка на естествен език) може да се анализира даден текст и да се предостави обратна връзка за това в какъв стил е написан той, тоналността му, нивото на четливост и граматиката. С тази технология писателите могат значително да подобрят работата си и да гарантират по-добро качество на текстовете. Но тук има един проблем - техните творби започват да се използват за обучение на изкуствен интелект от много компании. Мери Расенбергер, главен изпълнителен директор на групата за защита на авторите с нестопанска цел „Гилдията на авторите“, споделя пред медията CNN: „Генеративният изкуствен интелект се използва, за да замени писателите – вземане на тяхната работа без разрешение, включване на тези произведения в тъканта на тези модели на ИИ и след това предлагане на тези модели на групи компании, които да се използват за заместване на писатели. Така че можете да си представите, че писателите са малко разстроени от това.“

Още един нов феномен, който можем да наблюдаваме – започват да излизат множество книги, написани от установен автор, но в последствие се разбира, че подобна негова книга не съществува. Пример е Джейн Фригман. Тя твърди, че е намерила няколко книги, написани от самата нея, с изключението, че тя няма нищо общо с тези издания. Фригман споделя в популярната социална мрежа X за този проблем. След това започва верижна реакция от множество автори, които са имали същото недоразумение: „Хората продължават да ми казват, че са купили най-новата ми книга – в нея е моето име, но не съм го написал“ – казва един от тях.

С възникването на този проблем Amazon – платформата, в която се предлагат гореспоменатите книги, пояснява: „Имаме ясни насоки за съдържанието, уреждащи кои книги

могат да бъдат обявени за продажба и незабавно проучваме всяка книга, когато бъде повдигнато безпокойство“ – казва говорителят на Amazon Ашли Ваничек в изявление, добавяйки, че компанията приема отзиви от автори за потенциални проблеми. – „Ние инвестираме много, за да осигурим надеждно пазаруване и да защитим клиентите и авторите от злоупотреба с нашата услуга.“

Всичко това звучи много притеснително. Авторите постепенно ще започнат да се чувстват глътни редовно да проверяват пазара за новопоявила се книга, написана под тяхното име. В този аспект най-застрашени ще бъдат тези, които са се утвърдили сред читателите като авторитетни и талантиливи. Всички, които са били пряко засегнати по какъвто и да е начин от този проблем, ще се надяват в близко бъдеще компаниите, които разработват изкуствен интелект, да не използват техните произведения като начин за обучение на системите си.

– Как ще помогне изкуственият интелект на маркетинга в книгоиздателската индустрия?

Изкуствен интелект и маркетинг

Един от начините ИИ да променя разпространението на книги е чрез използването на персонализирани препоръки. Чрез анализиране на данни от предишни покупки и предпочитания за четене ИИ може да предостави персонализирани препоръки за книги, които са съобразени с индивидуалния читател. Това може да помогне за увеличаване на продажбите, като предостави на читателите книги, които е по-вероятно да ги заинтересуват.

Заклучение

Изкуственият интелект трансформира книгоиздателската индустрия по вълнуващи начини, отваряйки врати

за автори и издатели да работят по-ефективно. От създаването на съдържание, до разпространението на книги и защитата на авторските права, технологии подобни на изкуствения интелект и машинното обучение се вписват като незаменими инструменти, които автоматизират и оптимизират различни аспекти от процеса на издаване на книги.

Въпреки че тези технологии носят със себе си множество предимства, те неизбежно се изправят пред предизвикателства и ограничения. На генерираното от ИИ съдържание му липсва доза креативност и оригиналност, а за ИИ е предизвикателство да бъде точен и оригинален в препоръките си за книги. Освен това, се появяват етични и правни аспекти като потенциалните въздействия на ИИ върху заетостта в издателските компании и необходимостта от защита на правата върху интелектуалната собственост. Неоспорим факт е, че човешкото творение и креативност не могат да бъдат пренебрегнати. Професионализмът на един редактор, който може да забележи грешка, убягнала на изкуствения интелект, не може да се замени. Затова се смята, че ИИ няма да бъде заплаха, а напротив - ще бъде възможност за улесняване на работата и помощ в издателската индустрия.

Независимо от предизвикателствата, които предстоят, с правилното планиране изкуственият интелект и машинното обучение могат да подобряват книгоиздателската индустрия, като улеснят авторите в творческия им процес и помогнат на читателите да открият нови и увлекателни книги. С развитието на технологиите можем да очакваме още иновации и възможности, които ще преобразят начина, по който издаваме и консумираме литература.

Мария Соколова

Книжният герой

Денят на заминаването

- Още не си станал? – чух гласа на майка ми под топлите завивки.

- Мамо, все още е рано. Имаме време да отидем при баба Блага – казах аз, докато изравях телефона си. Когато погледнах часа, осъзнах, че съм се успал и то жестоко.

- Лъчезаре, нямаме никакво време. Досега трябваше да си се оправил и да сме излезли през вратата, а в момента с теб водим този ненужен разговор. – Погледнах майка си, която се беше облякла в ефирна рокля на цветчета и ме гледаше строго изпод големите си очила. Като малък мислех, че са лупи.

- Добре, мамо. Сега ставам, оправям се и тръзваме.

- Какво става? – чух гласа на баща ми да се носи зад майка ми. – Още не си станал? Лъчо, докога ще говорим да спреш да стоиш до късно, за да играеш игри. Трябва да започнеш да четеш повече книги.

Писнало ми е да слушам този разговор. Да, знам, че игрите са вредни за моето здраве, обаче книгите са толкова скучни. Те са написани от изкуствения интелект. По история учим, че едно време е имало печатни книги и учебници, обаче сега стилът на писане е един и същ. Омръзнало ми е да чета за гракони и вампири или пък за някоя любовна история.

- Добре, тате. Ще спра да играя.

- Това искам да чувам. Но при баба ти няма да си взимаш игрите. Там си вземи само електронния четец.

- Но...

- Няма но. Това е условието ми, Лъчо. Ако искаш, когато започнеш училище, да ти вземем последният модел плейстейшън, който, между другото, скъпа, прочетох, че със специалните очила към него, те пренася като на 8D кино.

- Добре, Краси. Нека сега оставим Лъчезар да се оправя и да тръгваме, защото вече много закъсняхме. – И с това майка ми затръшна вратата. Най-важното за нея е всичко да се случва по график, ако можеше, щеше да планира всяка минута от живота ми, докато не умра. Изобщо не харесвам тази ѝ черта. Ако можеше, щеше да планира всяка минута от живота ми, докато не умра. Тя е големият перфекционист в семейството, за разлика от баща ми – най-спокойният човек, когото познавам. Станах и започнах да се оправям.

Замислих се как би изглеждало лятото ми при баба Блага в нейната стара къща. Тя все още следва традициите, които старите хора са правили преди роботите да навлязат изцяло в ежедневието им и да ги отменят в най-различни задачи, като чистенето на дома или копаенето в градина. Спомням си на Коледа как мама ѝ предложи да ѝ купи робот-чистач, който може да я отмени в домакинските задължения. Баба толкова се възмути, че чак за малко да ни изгони от къщата, като заяви, че ако още веднъж ѝ предложим подобно нещо, повече да не ѝ се мяркаме пред очите. Това беше доста забавен момент.

Тайничко се надявах вече да не прекарвам лятото при баба, защото там е скучно, особено ако и най-добрият ми приятел Антъни го няма. Той живее в Италия, но ходи при баба си Стефка за лятото. Но това така и не се случи, защото родителите ми ще заминават по бизнес в Африка и няма кой да ме гледа. Настоях, че вече съм достатъчно голям

да остана сам, все пак съм на 13 години. Майка ми обаче категорично отсече, че не става и настоя да отида при баба, а баща ми дори и не възрази.

Предполагам, че това ще бъде поредното скучно лято и загуба на време с баба ми, която не спира да ми говори колко хубав е бил животът преди роботизирането и навлизането на изкуствения интелект. А и сега, без игрите ми, ще бъде още по-скучно това лято.

- Готов ли си, Лъчо? – чух гласа на баща си зад гърба ми.

- Да, тате. Готов съм. Сигурен ли си все още, че не мога да остана в града? – попитах с последна капка надежда да се съгласи. Той само ме погледна и нищо не каза, с което се изпари надеждата, която таих.

- Лъчо, къде са ти чантите? Нека ги взема, защото майка ти вече е в колата и съм сигурен, че ако се забавим още малко, ще се изнерви още повече.

Взех сака и погледнах стаята си за последно. Вместо да съм тук цяло лято, трябва да бъда при баба ми. С тежка въздишка затворих вратата на бърлогата ми.

С баща ми излязохме от апартамента и се запътихме към подземния паркинг. Докато вървахме, не обелихме нито дума, може би размишляваше за предстоящото му пътуване. Когато стигнахме до колата, майка ми ни чакаше и говореше по телефона.

- Не, все още не сме тръгнали, а пътят ни е четири часа. После с Краси трябва да се приберем, да досъберем багажа и ще тръгнем – излеждаше като шефка на някоя голяма корпорация. – О, те дойдох! После ще ти се обадя пак, Соня – затвори телефона и го прибра обратно в дамската си чанта. – Най-сетне дойдохте. Хайде, прибирайте чантите и

да тръгваме, защото вече закъсняваме, а знаеш, че гоним график, Краси!

- Да, знам, скъпа – баща ми ѝ отговори с леко раздразнение, след което затвори багажника и се качи на шофьорското място. Запаля колата и с това постави началото на едно дълго и скучно лято, което ме очакваше на село.

В момента, в който излязохме от гаража, си пузнах музика и погледнах гатата. Не бях осъзнал, че е 30 юни 2074 г. Още една учебна година, която мина бързо като скоростта на светлината.

Замислих се над плана ми за това лято с Антъни, докато гледах скучната природа по магистралата. Всяка година с него правим списък с нещата, които можем да правим, за да ни мине по-бързо лятото. Сетих се! Тони има плейстейшън и ще мога да си изгряя на игрите с него. Идеално! Баща ми какво си мислеше, че толкова лесно може да ме отърве от игрите ми? Ха, няма да успее. Добре, че скрих една игра между тениските ми. Може би, това лято няма да е чак толкова скучно, колкото си представям.

Пристигането в селото

- Миличък, събуди се. Пристигнахме – чух гласа на майка ми и отворих очи. Първоначално ми беше трудно да се съвзема, но бързо осъзнах къде се намираме – пред къщата на баба Блага. Тя ни чакаше отвън.

- Откога ви чакам да пристигнете!

- Да, знам, майко, но Лъчо се усна и докато тръгнем, позакъсняхме.

- Крисия, не е нужно винаги да планираш всичко до най-малката подробност. Отпусни се малко! – Мама я погледна леко ядосано. – Я, да видя къде е момченцето ми! – дойде и ме стисна

В една мечешка презръжка. – Виж се, Лъче – само тя ми казваше така – колко само си пораснал! – И ме стисна по бузите.

- Ох, бабче! Не съм пораснал толкова. Не си ме виждала само от Колега.

- Знам, Лъче, обаче много бързо растеш. Хайде, елате да обядвате набързо, преди отново да потеглите, сигурно сте нямали време да закусите.

- О, Блага, опасявам се, че няма да можем да останем. Трябва да тръгваме с Криси, защото всяка една минута ни е ценна. Но, като се приберем от Африка, след месец, с удоволствие ще си хапна от прочутата ти баница – каза баща ми, докато свалеше куфара и сака ми.

- Добре – отговори баба с леко натежал глас. – Тогава тръгвайте, пък ние с Лъчето ще си хапнем и ще си говорим.

Баба Блага презърна родителите ми. Те се качиха се в колата и потеглиха. А пък ние тръгнахме към къщата.

Тъкмо оставих куфара и сака на леглото ми, когато от първия етаж чух баба да ме вика за обяд. Слязох по стълбите, а от трапезарията ухаеше превъзходно. Беше се постарала. Въпреки че не обичам да прекарвам летата си тук, като храната на баба нямаше никъде в града. Седнах и тя ми сложи едно парче баница с праз в чинията. – Ммм, уникална е, бабче! – това беше най-вкусната баница, която някога съм ял.

- Знам, Лъче.

Докакто обядвахме, не обелихме и гума, защото се наслаждавахме на храната.

- Лъче?

- Да, бабо.

- За малко щях да забравя. Сутринта в магазина се засякох с баба Стефка и Антъни.

- Антъни е тук? – учудих се, че е пристигнал преди мен. Обикновено идва седмица, след като аз пристигна.

- Да. Попита ме кога ще дойдеш. Като разбра, че идваш днес, ме помоли да ти предам да се срещнете веднага щом приключиш с обяда.

- Добре. Ами, аз мисля, че съм готов.

- Ама ти почти нищо не хапна – типично за баба, все си мисли, че нищо не съм ял, а всъщност, хапнах госта.

- Бабо, нахраних се. Искам да се видя с Антъни, все пак не съм го виждал от миналото лято.

- Разбирам те, Лъче. Добре. Тръгвай, пък аз ще се захвана с вечерята.

Качих се до стаята ми и се преоблякох набързо, след което тръгнах към къщата на Тони, в края на улицата. Когато пристигнах, той беше отвън, в беседката в градината, и играеше на плейстешъна си.

- Тони! – Вдигна поглед и дойде да ми отключи портата.

- Лъчо, най-сетне се виждаме, брат! – прегърнахме се мъжката.

- Баба каза, че си искал да се видим.

- Хайде, ела да отидем на нашето място в гората.

Тръгнахме към мястото. То се намиреше в гората зад хълма, до малкото езеро. Ходим там всяко лято. Седим на остарелите пълнове пред езерото и си говорим до късно.

Когато стигнахме, всичко си беше същото. Е, малко беше обрасло, но красиво, както винаги.

- Какво става, Тони? Как мина поредната учебна година в Милано? Някое гадже завъртя ли?

- Добре мина, както винаги. Гадже имаше. Моника се казва, обаче връзката ни беше за кратко.

- Нямам търпение да ми разкажеш повече за нея и за всички готини преживявания, които си имал в Милано. Ще ми гадеш ли плейстейшъна ти после, че баща ми ми взе моя за лятото?

- Гадно. С удоволствие бих ти го дал, но няма да съм тук после.

- Как така няма да си тук?! А и между другото, учудих се, че толкова рано си пристигнал.

- Дойдохме преди седмица с майка ми, обаче днес се връщаме в града и заминаваме обратно за Италия.

- Какво! Защо?

- Майка ми е обещала да прекараме това лято в Португалия при семейството на баща ми, защото те се оплаквали, че много рядко сме ги посещавали. – Думи, които не исках да чувам. Значи, Тони няма да е тук през лятото, още едно потвърждение, че ще умра от скука.

- Ужас! И сега какво ще правя без теб?

- Не преизгравай толкова. Ще оцелееш. А и ще се върна в края на август за седмица и ще се видим тогава.

- Знаеш ли, измислих плана ни за това лято, докато пътувах насам.

- Знам, но го пази за догодина.

- Кога заминавате?

- В полунощ.

С Антъни прогължихме да си говорим на други теми. Не бяхме разбрали кога се е стъмнило. Когато стигнахме пред къщата му, вече беше станало много късно.

- Ще се видим в края на август, Лъчо. Сигурен съм, че ще си прекараш супер.

- Е, да видим – прегърнахме се и аз се запътих към къщата на баба.

Докато вървах, предположих, че вече е заспала. Замислих се, че сигурно е приготвила вкусна вечеря, но нямах апетит. Направо ще се кача в стаята си и ще си легна. Мислех си как това лято ще бъде още по-ужасно без Антъни. Цяло лято трябва да слушам баба Блага да ми говори как нейното време е било по-добро без изкуствения интелект. Ще умра от скука!

Като се прибрах, отворих леко входната врата, за да не я събудя. Беше тъмно, но с крайчето на окото ми забелязах нещо, което привлече вниманието ми – светлина, която идваше от коридора, водещ към мазето. Отидох на пръсти до вратата на стаята, откъдето идваше светлината. Никога не бях влизал, а съм минавал хиляди пъти покрай нея. Не можах да повярвам на очите си. Баба ми седеше удобно в едно кресло и гържеше книга в ръката си. Познах, че е печатна книга по изображенията, които бях виждал само в учебниците по история. А тази стая беше библиотека, в която имаше много книги.

Сегях и наблюдавах баба ми как чете и прелиства страница след страница. Изведнъж остави книгата на масичката до креслото, загаси лампата и извади фенер от джоба на панталона си. Побързах да се скрия в сянката, за да не ме види. Заклучи стаята и се качи бавно по стълбите към спалнята си. Изчаках известно време, за да заспи и се качих

бавно по стълбите, за да не я събудя. Отворих леко вратата на стаята ѝ, надникнах, за да се уверя, че е заспала. С миши стъпки стигнах до нощното ѝ шкафче и взех ключовете към тайната стая. Затворих вратата и по възможно най-безшумния начин слязох по стълбите, кръвта ми кипеше, а любовитството ми ме изгаряше отвътре. Час по-скоро исках да видя какво има в тази стая, която баба Блага така умело беше скрила.

Отключих вратата и светнах фенера на телефона си, за да видя къде е ключът за осветлението. Светнах лампата и пред мен се разкри удивителна гледка, която караше цялото ми тяло да заподскача.

В стаята беше пълно с толкова книги, че не можах да ги преброя всички. Гледката беше като от друга планета. Отидох до един от рафтовете с книги и взех първата, която ми грабна окото. Чувството да я държа в ръцете си е неопишимо. Докоснах корицата, толкова приятно се усеща под пръстите ми. Заглавието на книгата беше „Приключенията на Лукчо“, никога не бях чувал за нея. Седнах и започнах да я прелиствам. Да докоснеш хартия е различно от допира, с който съм свикнал да сменям страниците от електронната ми книга. Сега вече разбирам за какво говореше учителката ми по история, като казваше, че нищо не знаем и че книгите, написани от изкуствения интелект, не са истинските книги. Започнах да чета.

Бях на последната страница, когато си взех телефона и погледнах часа. Беше станало 4:55 сутринта, а баба ми след малко щеше да става, за да приготви закуската и да отиде в градината. Затворих бързо книгата и я оставих на мястото ѝ, после загасих лампата и заключих вратата. Побързах да се кача, преди да се е събудила. Отворих леко вратата на стаята ѝ и видях, че все още спи. Върнах ключовете на мяс-

щото им и си отидох в стаята.

Легнах под завивките с целта да се правя на заспал, когато тя отвори вратата след малко. Но преди да се е събудила, реших да намеря повече информация за книгите в интернет, като помолих изкуствения интелект да ми помогне. В днешно време никой не чете статии, а направо пита изкуствения интелект за всичко.

Бях се унесъл в четене, когато чух вратата на баба да се затваря. Бързо прибрах телефона и се направих на заспал. След минута тя отвори вратата ми, за да провери дали спя и я затвори отново. Извадих телефона си чак след като чух затварянето на кухненската врата. Информацията за книгите беше много интересна. Оказа се, че има книги с меки и твърди корици, като от тези с твърдите може да има и луксозни издания. Набелязах си няколко заглавия, които искам да проверя дали ги има в тайната ѝ библиотека. Това ще мога да направя след закуска, а до тогава оставаха горе-долу три часа.

- Лъче, ставай, време е за закуска – чух гласа на баба Блага от първия етаж. – Явно съм зазрянал.

- Идвам, бабо.

Оправих се и слязох в кухнята. Миришеше вкусно и видях, че е направила мекици, любимите ми. След като закусихме, я изчаках да измие чиниите и да се приготви за работа в градината. Изгарях от желание да се върна в тайната стая и да продължа да чета. След половин час баба излезе. Отидох до стаята ѝ с надеждата ключовете още да са на нощното шкафче. Отворих и подскочих от радост, бяха там. Взех ги бързо и тичешком се запътих към стаята.

Затворих вратата на библиотеката след себе си и се впуснах да търся книгите от списъка ми. Учудващо, баба ги

имаше всичките. Взех купчинката, която отделих и я сложих до креслото. Бях казал на баба по време на закуска да не ме търси днес, защото ще съм в гората и ще се прибера чак за вечеря. В купчинката ми имаше толкова различни книги, но тези с твърди корици ми бяха любими. Зачетох се и се потопих се в света им, а кръвта ми кипеше от възбуждане.

- Лъчезаре, какво правиш тук? - Чух познат глас зад мен, обърнах се и на вратата видях баба ми, която ме гледаше учудено. В погледа ѝ забелязах и леко раздражение, вероятно защото ме хвана в лъжа. Погледнах часа и осъзнах, че целият ден е минал и е време за вечеря.

- Бабо, нека да ти обясня. Снощи те видях, че си тук, взех ти ключовете и слязох да чета. Не можах да се стърпя, толкова са интересни тези книги, които имаш.

- Харесват ли ти? - попита баба с широка усмивка.

- Дали ми харесват? Бабо, та те са уникални! Намирам се в друг свят, за който изкуственият интелект пасти да яде. Научих този израз днес от една от книгите - отвърнах аз. Баба се засмя и ме прикани да отидем да вечеряме.

Започнахме с вечерята, когато не се съържах и ѝ казах:

- Бабо, мисля да напиша книга това лято.

Тя остави вилницата си и ме погледна с интерес.

- Това е чудесна идея, Лъче. Много съм щастлива, че откри този свят на книгите, а не този на изкуствения интелект. За какво мислиш да пишеш?

- Смятам книгата ми да е за супергерой, който спасява децата от незнание, като им дава печатни книги, написани от хора.

- Чудесна идея, Лъче. Действай смело! Винаги съм усеца-

ла, че има нещо специално в теб.

Вечерта си легнах окуражен и вдъхновен от думите на баба. Нямах търпение да седна и да напиша моята първа книга. Вече ми се родиха идеи, които записах на лаптопа. Явно, лятото изобщо няма да е скучно. Готов съм за това приключение.

Месец по-късно

- Лъче, майка ти се обади, след 10 минути са тук. Слизай, за да ги посрещнем – чух гласа на баба ми от първия етаж. Дописвах десетата глава от книгата ми. Ставаше прекрасна и нямах търпение да споделя новината, че пиша книга с родителите ми. Даже и на мен ми е чудно, че го правя..

Колата на нашите беше пред двора и те слязоха. Бяха хванали тен, явно Африка им се е отразила добре. Отидохме да обядваме. Баба Блага беше направила баница и докато се хранихме, ни разказваха за престоя им в Африка. Нямах търпение баща ми да приключи с историята си, за да им споделя новината.

- Как минава лятото, Лъчо? – попита майка ми.

- Прекрасно, мамо. Имам да ви казвам нещо.

- Слушаме те – отговориха едновременно.

- Започнах да пиша книга.

- Пишеш книга ли? – попита шокиран баща ми.

- Да. Искате ли да ви разкажа за какво е?

Преди да им разкажа всичко, майка ми стана от стола и ме прекъсна рязко:

- Не, чух достатъчно! Благодаря ти, майко, че си му показала тези глупави книги. Тръгваме си!

- Но те не са глупави. Това, че на теб не ти харесват, заради този ваш изкуствен интелект не значи, че на Лъчезар не му харесват – отвърна ядосано баба ми.

- Не желая да слушам повече! – отсече майка ми. Както винаги, баща ми не каза нищо. Издърпаха ме от стола и ме поведоха към колата. Въпреки молбите ми да остана, те не ме чуваха. Качихме се и потеглихме обратно към града, а тъжният поглед на баба Блага ме разплака. През последния месец тя ме подкрепяше, чуваше всичките ми идеи и продължаваше да ме окуражава, когато спирах да пиша. Но ето, че родителите ми трябваше да се намесят и да развалят това прекрасно лято.

- Лъчо, ще ни разбереш. Вече никой не чете книги на хартия, написани от писатели. Всички се създават от изкуствен интелект. А и не е модерно да се пише, както по времето на баба ти – каза майка ми, докато баща ми отключваше вратата на апартамента.

- Нищо не разбирате! – извиках и изтичах към стаята ми и заключих вратата зад себе си. Свлякох се на леглото и сълзите започнаха да се стичат по лицето ми. За последния един месец бях разбрал, че писането е това, с което искам да се занимавам, а не да бъда директор на някоя компания за изкуствен интелект.

На следващия ден

Чух входната врата да се затваря. Родителите ми тръгнаха за работа. Вечерта измислих план, с който да се върна обратно до селото на баба. Нещо ми подсказваше да не се отказвам, трябваше да довърша тази книга и да я издам. Баба Блага каза, че ще ми помогне. Изчаках да минат двайсетина минути и излязох. Не могат да ме спрат. Ще го направя въпреки тяхната воля.

- Бабо, къде си? Ще ми отвориш ли вратата? – след пет минути баба се появи. Като ме видя се шокира леко, но се зарадва.

- Лъче, какво правиш тук? Презърна ме силно.

- Бабо, не можах. Нямаше да ги оставя да ме спрат да довърша книгата. Дали постъпих правилно, не знам, но усещам, че трябваше да го направя. И го сторих. Не ми се сърди, че не ти се обадох, за да ти кажа, че идвам.

- Лъче, ела и ми разкажи как стигна готук.

Разказах всичко. Как измислих план снощи, след като те си легнаха, изчаках да излязат за работа, как стигнах до автогарата и приключенията в автобуса.

След като хапнахме, се качих в стаята си, за да пиша. Вдъхновението ми течеше със скоростта на светлината и не исках да го прекъсвам. Започнах да пиша, а пръстите ми бяха като стрели по клавиатурата.

В един момент осъзнах, че е дошло време за вечеря. Слязох и чух разговора на баба ми, която видно беше ядосана.

- Няма да идвате тук. Лъчезар ще остане с мен и ще довърши тази книга. Оставете момчето да има нормален живот, Крисия. Не искам да го взимате обратно! – с това затвори телефона и го удари яростно по масата.

- Мама? – попитах плахо.

- Майка ти ме побърква. Винаги е била твърдоглава и възискателна, но за толкова нещо, не предполагах, че ще бъде.

Вечеряхме в мълчание, а после си отидохме по стаите. Баба беше ядосана и разбирах, че не ѝ се говореше.

Премиерата

Днес е денят, в който книгата най-сетне ще пристигне

от печатницата. Не мога да повярвам, че след един час ще държа собствената си книга в ръце. „Моята книга!“. Да произнеса тези думи и да я държа ми изглеждаше неописуемо. Баба Блага се свърза с нейна стара приятелка, която е била издател и тя ни помогна да открием къде да я отпечатам, защото печатници сега почти няма. Докато пишех книга през целия август, прочетох доста книги от библиотеката на баба. С нея много се сблизихме, а лятото ми мина прекрасно.

- Казах ти, че това лято ще е различно – ми каза Антъни, който веднага дойде да ме види, щом отново беше дошъл при баба си.

- Беше прав. Вярвал ли си, че някога ще напиша книга?

- Не, но се гордея с теб. Прочетох я в самолета. Уникална е и определено книгите от изкуствен интелект, могат да „ядат паста“ пред твоята. Но чакам да я получа и отпечатана на хартия.

Щастлив съм... Щастлив съм, че Антъни ме подкрепи и че баба беше до мен през цялото време. Докато си говорехме, баба Блага ни извика. Книгите бяха пристигнали. Когато излязохме на двора, ме чакаше изненада. Съседите се бяха събрали и ми бяха организирали парти, или както те го нарекоха „премиера на книгата“. Когато взех първият екземпляр в ръце и помирих маслото от страниците ѝ, сякаш се пренесох в друг свят. Незаменяемо чувство! На корицата беше момче супергерой, което държеше в ръка печатна книга. Забелязах, че прилича на мен, но как няма, все пак за книгата се вдъхнових от собственото си приключение. Всички разгледаха книгата и ме поздравяваха. Дори поискаха да им я подпиша, като че ли бях някой известен автор. Как се чувствах? Чувствах се на седмото небе, а радостта и любовта, която ми даваха, ме накара още повече да усетя, че писането е за мен.

- Поздравления, миличък! – чух неочаквано гласа на майка ми зад мен. Когато се обърнах, видях, че очите ѝ са пълни със сълзи. Баща ми стоеше до нея, а в погледа му се четеше гордост. Цялият яд, който бях изпитал към тях, се изпари в този момент.

- Аз ги повиках. Нямаше как да не присъстват в този специален момент, Лъче – каза баба с усмивка. Отидох и презърнах родителите си.

- Може ли да ни гадеш автограф, писателю? – попита весело баща ми, след всичките презръжки и сълзи.

- Разбира се, тате!

Прогължихме да празнуваме до вечерта, когато дойде моментът да се сбогуваме с баба и Антъни. Докато се прибирахме към вкъщи, си мислех за всичко, което това кратко лято ми донесе. След десет дни започвам училище, а вече съм написал моята книга. За щастие, баба Блага ми даде достатъчно книги, за да не скучая до следващата ни среща. Признах на родителите ми, че желая да стана писател, а те казаха, че ще ми помогнат с всичко, което могат, да осъществява тази мечта.

Първият учебен ден

Днес е първият учебен ден. За първи път се вълнувам толкова много, защото ще представя пред цялото училище книгата ми. Стоях до сцената и чаках директора Кранев да ме повика. Майка ми го беше попитала дали е съгласен да раздам на всичките ми съученици по един екземпляр и той без колебание се беше съгласил.

- А сега нека посрещнем едно момче, което това лято стана писател. Дами и господа, скъпи ученици и колеги, посрещнете Лъчезар Богданов, който ще ни разкаже с няколко гуми защо написа своята книга „Книжният герой“. Всички

ръкопляскаха, докато излизах на сцената. Огледах се набързо и видях родителите ми и баба Блага в тълпата.

– Ако само знаех какво ми беше подготвило това лято, никога нямаше да се оплаквам, че ще го прекарам на село. Благодаря на прекрасната ми баба! Да напиша и издам книга, и то отпечатана на хартия, е най-великото нещо на света. Чувството е невероятно!

С тези думи завърших историята за създаването на моята печатна книга, след хилядите издадени само от изкуствения интелект през последните 50 години. Цялото училище беше на крака и ръкопляскаше. Тогава усетих, че животът ми е поел в нова посока.

ChatGPT

Книжният герой

Глава 1: Началото на Лятната Поема

Слънцето изгрява в облаците, докато се отправям към стария гървен дом на баба Блага. С родителите ми галеч в Африка за бизнес среща, пред мен се разпростира предизвикателството на едно лято в селото. Лечащата топлина на старите гърски и впечатляващият мир на природата създават топло в очите ми, дори в момента, когато се чувствам разочарован от липсата на разнообразие.

Глава 2: Изненадващо откритие

Срещата с най-добрия ми приятел, Антъни, в селото, изпълва като светлинен лъч в мъглата на моето настроение. Неговите планове за вълнуващо лято в Португалия обаче изскачат от неговите уста като неочаквана гръмовина. Изгубеният ми съученик и приятел в мига става символ на самотата, която предстои да изживея.

Глава 3: Тайни на Баба Блага

Вечерта, когато тишината се настъпява в стария дом, решавам да изследвам. В тайнствената стая на баба, пълна с книги от хартия, откривам най-ценното съкровище на лятото. Книгите са прозорец към свят, който е забравен от мнозина. Сетих се за магията на думите и преживяванията, които те създават.

Глава 4: Отказ и Въдъхновение

Изправен срещу отказа на родителите ми да разберат моята нова страст, влизам в света на създаването. „Книжният герой“ не е просто творба, а терапия, начин да изразя радостта и болката, която нося в себе си. Отказът се превръща в катализатор за моя собствен личен растеж.

Глава 5: Преоткриване на Себе Си

В следващите седмици творя, вдъхновен от старите истории и чувства в тайнствената стая. Всеки миг, посветен на писането, е приключение, докато светове се издигат от празните страници пред мен. Родителите ми се завръщат, но този път не със съмнения, а с възхищение към моите творчески стъпки.

Глава 6: Отново в Града и Предиизвикателствата

Със завършването на лятото в града се завръщам с пълната версия на „Книжният герой“. Този път, Антъни е тук, за да види с какво съм се захванал. Родителите ми изразяват гордостта си в очите си, без отрицание. Всеки от тях разбира, че лятото ми в селото е било не просто изпълнено със скука, а с магията на литературното откритие.

Глава 7: Краят на Историята

Първият учебен ден е както вълнуващ, така и страхотен. Раздавам копия от „Книжният герой“ на всички съученици, като гумите ми се превръщат в мост между реалността и въображението. Родителите ми идват, горди и щастливи, като разбират, че нещата не винаги са такива, както изглеждат. Лятото при баба Блага се оказва началото на моята история, написана с гуми от хартия, които разказват за пътешествието към себе си и вдъхновяват други да направят същото.

Стела Иванова

Истинският герой
срещу изкуствения интелект

Все по-често ставам свидетел на разговори, в които се твърди, че изкуственият интелект е нашето бъдеще, че без технологиите сме за никъде, че всичко трябва да се дигитализира. Но дали това е така? Дали това важи за всяка една сфера? За много хора отговорът би бил твърдо „да“. Аз обаче не съм съгласна.

Моето несъгласие се потвърди и от експеримента, които направихме в нашата книга. Мария Соколова написа разказа „Книжният герой“. След това зададе сюжет, тема и указания на езиковия модел ChatGPT да напише разказ, подобен на нейния с обем от десет страници. Целта на експеримента е да направим сравнение на двете произведения, като анализираме творческия резултат на изкуствения интелект.

Нека започнем с разказа на Мария. Обемът на текста е дванадесет страници. Написването му е отнело няколко седмици – от замисъла до цялостното му завършване. Беше допуснала някоя и друга правописна или граматическа грешка, но това е единственият недостатък на нейния текст. Най-важното е, че разказът е приятен за четене и носи ясно послание. Всички са доволни, когато четат едно произведение с лекота, а авторът е удовлетворен, че е сътворил нещо, което читателите му оценяват и им носи художествена наслада.

Как се е справил със своята задача изкуственият интелект?

За моя изненада, ИИ е изпитал затруднения при изпълнението на задачата и не получихме очаквания краен резултат. При указанието текстът да е с обем от десет страници, той отговори, че възможностите му позволяват да

генерира разказ до една страница, което му отне малко повече от минута. Мария му зададе още информация в опит да удължи разказа от ИИ, но без особен успех. След забавяне от още двадесетина секунди разказът се удължи едва с няколко реда, но не бих казала, че се подобри от гледна точка на съдържание и смисъл.

Мария реши да поиска от изкуствения интелект да генерира текст на английски език, с надеждата, че в базата му данни има повече информация на този език и ще получи по-обемен и по-смислен текст. Резултатът обаче беше същият, без никаква промяна. Разказът на ИИ съдържа седем глави – всяка със свое заглавие, но само по няколко реда. Начинът, по който ИИ пише, все още не е на нивото да създава текстове с минимален брой грешки. Липсва последователност, всякакви познания относно глаголни времена, на места родът и числото са са грешни. Личи си, че съставя текста първо на английски език и чрез използване на автоматизираня превод достига до нас на български. За това съдя по изрази като:

- Откривам пълна с книги от хартия
- Започва да се създава
- Създават топло в очите ми
- Излъква като светлинен лъч в мъглата
- Думи от хартия
- Слънцето изгрява в облаците
- Старият гървен дом

Докато в текста на Мария се разбира защо главният герой отива при баба си на село, то в разказа на ИИ не става ясно, или поне не и в първата версия. След лекото удължаване се разбира, че родителите му заминават за Африка.

Антъни, приятелят на Лъчезар, който заминава за Португалия, в разказа на нашия интелектуален съперник, е съученик, който изчезва. В текста на ИИ се споменава за една тайна стая, която Лъчезар иска да изследва, но не и как я е намерил. Единствено става ясно, че вътре има не печатни книги, а „книги от хартия“, както пише езиковият модел. Да не забравяме, че в текста му никъде не се спомена името на главния герой, нито мотива за написването на тази така важна за него книга.

Всеки, който е разпитвал какъвто и да е вид изкуствен интелект, знае, че когато се зададе въпрос, свързан с бъдещето или настоящето, отговорът винаги е един и същ: „Базата ми данни има достъп само до материали до 2020/2021 г.“ Тези данни биха били достатъчни за създаването на един разказ, било на английски, било на български. В базата данни във виртуалното пространство има хиляди сайтове, обясняващи как се пише разказ и какви са граматическите правила на всички писмени езици по света. За мен това, че ИИ не успя да се справи добре със задача си, доказва, че не е перфектен във всяка област и не във всичко е по-добър от човека. Поне засега.

Защо този разказ ме заинтригува?

Сюжетът се развива през далечната 2074 г., когато вече няма книги на хартиен носител, както няма нито автори, нито издатели, нито печатари. Тези професии са изчезнали. Всяка книга е написана от изкуствен интелект. Много хора биха си казали: Е, какво пък толкова, изкуственият интелектът пише по-бързо, има безкрайни идеи. Ще спести толкова време от редакция, коректура, превод, издаване и отпечатване, при това безплатно. Хората обичат, когато получават всичко безплатно.

Намирам разказа „Книжният герой“ за възможен сценарий

на бъдещето ни, което може би ще настъпи по-бързо, отколкото очакваме. Надявам се, че след петдесет години няма да сме на мястото на баба Блага и да имаме внуци, на които да открехваме вратата към отдавна забравения свят на печатните книги. Факт е обаче, че хората искат да улеснят ежедневието си максимално, затова постоянно се появяват нови и нови роботизирани „приятели“. Някои от тях вече дори ни четат новините, за да не си губим времето. Едва ли ще е толкова скоро, колкото си мислим, но със сигурност ще стигнем до момента, когато всичко е написано от изкуствен интелект и словосъчетанието „печатна книга“ ще бъде забравено. Това ще бъде едно много сиво бъдеще. Време на поколение, което няма да знае какво е въображение, няма да знае какво е да сътвори нещо свое, с което да се гордее, защото ИИ вече ще го е създал за негово улеснение.

Като човек, читател и на печатни, и на електронни книги, както и слушател на аудиокниги, за мен истинското преживяване си остава печатната книга. Безценно е усещането да прелистваш страниците пред себе си, да усещаш миризмата на мастило или на новата книга.

Може ли изкуственият интелект да навреди на книгоиздаването и писателския процес?

Нека мислено се пренесем много напред във времето: изкуственият интелект пише вместо нас, не редактира, защото вече се е развил до почти пълно съвършенство, чете вместо нас, създава истории за нас, учи, смята, създава музика и всичко това напълно безплатно, без да иска каквото и да е. Звучи чудесно – не даваш нищо, а получаваш всичко, мечтата на всеки човек.

Навярно това ще е едно изключително мързеливо поколение, лишено от въображение и от всякакъв вид задълбочено разсъждаване.

Трябва ли да премахнем изкуствения интелект от книгоиздателския процес?

Не трябва да елиминираме напълно изкуствения интелект. А и да поискаме, нямаме шанс да го спрем. Той отдавна е сред нас, вече сме свикнали да го използваме за толкова много дейности, че става неизменна част от нашия живот. Много хора дори не осъзнават, че го използват постоянно. Но както с всяко нещо на този свят, не трябва да прекаляваме в приложението му и да ставаме зависими от него. Всичко е хубаво и полезно, когато се употребява с разум и мярка.

Скъпи читателю, експериментът с двата разказа за Лъчезар показва що е то произведение, написано от изкуствен интелект и какво е възможно да се случи в бъдеще, ако му се отдадем изцяло. Сега държиш тази книга в ръцете си в свят, в който тя не е тема табу. Свят, който не се нуждае от Книжния герой, защото все още има достатъчно други герои, които поддържат пламъка на книгите, написани от човека...

Владислав Георгиев

Кой може повече?

Понякога технологиите са представяни като една от вредите на XXI век. Мнозина не са съгласни с това твърдение, но и те самите са силно зависими от тях.

С развитието на информационните технологии се заражда един нов интелект – изкуственият. Този ум, който не принадлежи към човешкото, може да помага в ежедневието под всякаква форма – дали ще напише някое домашно, или ще намери нужната информация в интернет, изкуственият интелект на пръв поглед е полезен. Може дори да се каже, че в момента той изживява истински възход.

Изкуственият интелект може сам да обработва информацията от интернет, както и тази, която ние му представяме. Но има един момент, който убягва на мнозина. Приложението му в различните сфери на човешка дейност вече е набрало такава скорост, че започва да измества хората от работните им позиции. Ироничното е, че най-застрашени са самите му създатели – компютърните специалисти. Това обаче не означава, че и други професии няма да попаднат под „мерника“ на изкуствения интелект. Вече съществуват платформи, които сами генерират цели презентации, текстове, изображения и дори софтуер. Текстът може да е написан блестящо, готов за издаване, но никога не би докоснал читателя по начина, по който авторите го правят.

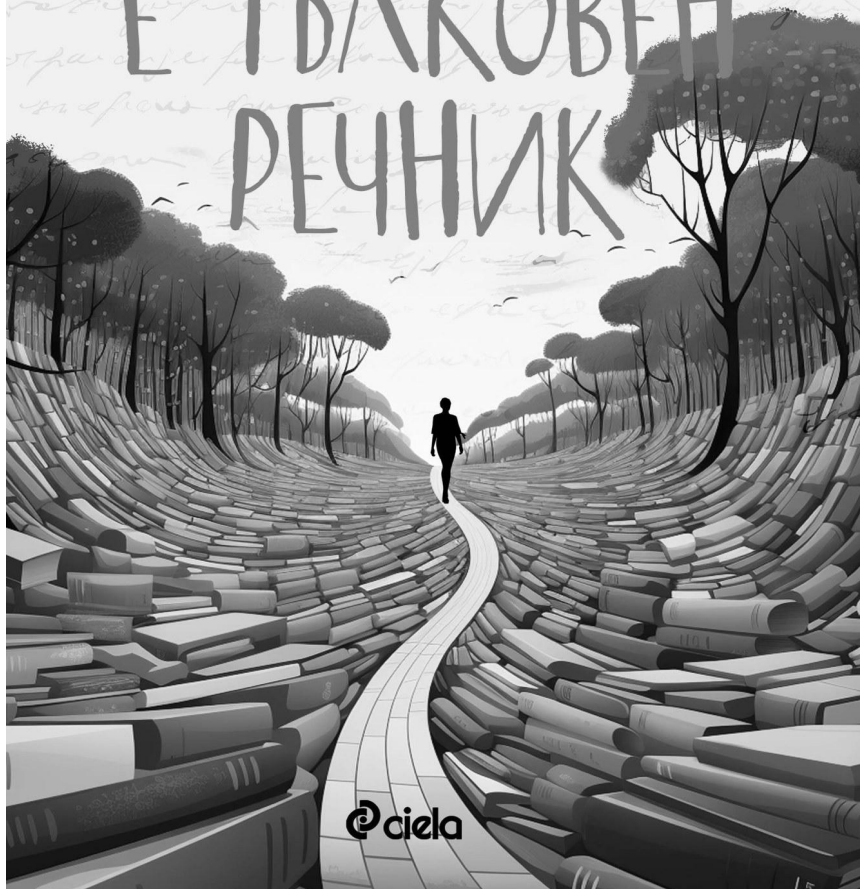
На този етап книгоиздаването не е под толкова голяма заплаха, въпреки че вече има много книги, написани изцяло от изкуствен интелект. Дизайнерите, които създават кориците на книгите са може би най-застрашени. Изкуственото генериране на изображения не може да се сравнява със значението на човешкото въображение и способности.

След толкова много мнения, че ИИ е бъдещето и ние трябва да свикнем с „новото“, реших да проверя дали наистина той е по-добър от „старомодните“ човешки ръце и ум. За пример взех една от книгите на издателство „Сиела“ – „Животът е тълковен речник“ с автор Веселина Сегларска. Корицата сама по себе си има интересен замисъл и заглавието предразполага дизайнерите да развихрят творческите си способности.

Корицата е един от най-важните компоненти на книгата поради простата причина, че ние първо виждаме именно нея. Тя има важната задача да привлече нашето внимание и да породи желанието ни да разлистим книгата. В този случай „Животът е тълковен речник“ се справя блестящо със задачата. Има много цветове, които на подсъзнателно ниво провокират интерес, композицията на изображението също е красива. Наблюдават се компоненти, олицетворяващи самото заглавие. Човекът е символ на самия живот, а книгите са тълковните речници. Гората е последният шрих на изображението – тя внушава, че човекът се е изгубил някъде, а животът е неговият тълковен речник, който ще му бъде верен ориентир. Може да се каже, че това е корица, която ще допринесе за за успеха на тази книга. Дотук добре. Сега е ред да проверим дали изкуственият интелект би направил нещо по-добро.

А ето и изображението, генерирано с помощта на изкуствен интелект. Компонентите са същите, като се наблюдава малка промяна в композицията. Човекът е поставен пред „портал в гора, в която се е изгубил“. Портал, който сякаш е неговата последна надежда да разбере отговора на въпрос, който го измъчва. Има един недостатък обаче, който доста хора биха забелязали – самото излъчване на корицата. Сякаш се губи творческото. Губи се чувството, че илюстраторът

ВЕСЕЛИНА СЕДЛАРСКА
ЖИВОТЪТ
Е ТЪЛКОВЕН
РЕЧНИК

първо се е потрудил да създаде картината, и вече впоследствие тя е претърпяла дигитализация. Изненадващо или не, изкуственият интелект се справи доста добре и дори може да събуди разногласия – коя корица би била по-подходяща за тази книга?

Изводът е, че на едно определено ниво може да се има доверие на изкуствения интелект за генерирането на изображения, стига те да са подходящи и да съответстват на самата книга. А това дали се губи усещането за лично човешко творчество остава решение на книгоиздателите.

Колкото и редове да се изпишат за това дали изкуственият интелект е наш приятел или враг, би било редно да се допитаме до хората, за да изразят те своето мнение. За целта изготвих две анкети, като взех под особено внимание възрастовия диапазон. Всички знаем, че човек на двадесет години и човек на седемдесет години ще отговорят по коренно различен начин. Първо се допитах до ученици от гимназията, която завърших – Профилирана гимназия „Христо Ботев“ в град Дупница. Анкетирах учениците в общо четири класа – два 10-и, един 11-и и два 12-и. Бях изненадан от заинтересованите им погледи и още повече, че загържам вниманието им, използвайки думи като „книга“, „анкета“ и „изкуствен интелект“ в едно изречение.

Имаше еднокъв брой хора отговорили с „да“ и „не“ на въпроса „Смятате ли, че изкуственият интелект пречи на книгоиздаването?“. Не мога да кажа на какво се дължи равенството между двата отговора, но ме впечатлиха аргументите на учениците. Сред тях имаше някои, които мислят, че книгата е редно да остане недокосната от технологиите. Трябва да минава през един и същ процес без особена дигитализация. Обръщам специално внимание на ниския процент ученици, които не знаят какво означава понятието

„изкуствен интелект“. От тях получих мнения, че това сега е на мода, но след няколко години ще отmine и няма да има и помен от него.

За втората анкета реших да спирам хора на улицата и да им задавам въпроса директно. Там положението беше по-сложно, защото повечето от тях не ми обръщаха особено внимание, а на друга част се налагаше подробно да обяснявам какво е изкуствен интелект и какви са неговите функции. За осъществяването на втората част от анкетата се старах да задавам въпроси на хора, които видимо са над петдесетгодишна възраст.

Накратко обобщено – напълно очакван резултат тъй като повечето възрастни хора гледат доста консервативно на новите технологии, които все повече навлизат в нашия живот. Малко повече от половината смятаха, че изкуственият интелект ще навреди на книгоиздаването. Около 25% нямаха тези опасения, а почти 20% не знаеха какво е изкуствен интелект. Интересни реакции и тук не липсваха. Появиха се предположения, че изкуственият интелект е военна разработка, че има за цел да ни направи безмозъчни същества, защото най-лесно се управлява глупав народ. Имаше дори възклицания от рода на „Аман от изкуствени работи!“, но може би най-трудната част беше да разяснявам на хората какво представлява ИИ.

В заключение мога да кажа, че тази анкета не дава пълна представа как хората възприемат навлизането на изкуствения интелект в книгоиздаването, но все пак е някакъв ориентир. Може би е твърде късно да се отгърпнем от употребата на ИИ. Налага се да свикнем със съществуването му и да се научим да работим с него. Не е изключено след време да се въведе специален предмет в училище, който да изучава изкуствения интелект. Колкото до застрашаването

на книгоиздаването и други професии – можем основателно да се безпокоим. Да не се заблуждаваме, той е много по-евтин, не се оплаква от условия на труд и заплата, не взема отпуск. Остава да се надяваме, че у работодателите ще има някаква капка морал, която ще се окаже спасителна за застрашените от свръхинтелектуално изобретение на хората, които някой ден може би ще съжаляват за това свое творение – Негово Величество изкуствения интелект.

Надежда Марева + ChatGPT

Литературни халюцинации

От ранна възраст в училище ни учат, че книгата е средство за комуникация. Чрез нея поколенията си предават истории, размисли, теории, фантазии, мечти и общо казано – знания за живота. Преживените събития, породените чувства, липсващият спомен за начало и неясният за човека край стоят в сърцевината на едно произведение. Една от способностите на езиковия модел ChatGPT е да имитира различни литературни и типични за даден автор стилове.

В следващите няколко страници осъществяваме експеримент, който има за цел да тества способностите на ChatGPT и да сравни качеството на генерираните от него творби с оригиналните им прототипи. Участник в този своеобразен тест си самият ти, читателю. Твоята задача е да разпознаеш кой текст е генериран от изкуствен интелект и кой е написан от реален автор. Ще бъдат представени петима автори и общо десет откъса от произведения – пет от тях са оригиналните, а другите пет са генерирани от ChatGPT. След като прочетеш всичките десет варианта, ще намериш и верните отговори.

Първият автор в този експеримент е Иван Вазов. Богатото му творчество обхваща различни жанрове, включително поезия, проза и драматургия. Произведенията му, наситени със символи на природата и българските традиции, внушават чувство на патриотизъм и любов към бащиното огнище. Вазов изобразява и социалните проблеми на народа и борбата му за освобождение. Пример за това е романът „Под игото“.

Откъсът, подложен на тест, е от главата „Женският метох“, в която авторът описва манастирския живот.

Текст 1:

От чардаците им се разливаше живата река на беседите, достигайки върха на старата църква, откъдето звуците на колоколите обявяваха всяка по-малка или по-голяма подробност. Слуховете, заплетени във въздушната мрежа, пренасяха радости и скърби, прегръщайки Бяла Черква...

Текст 2:

Женският манастир в Бяла черква беше съвсем противоположен на мъжкия, затънтен при планината и вечно глух и безлюден.

Тук, напротив, шейсет-седемдесет калугерици, стари и млади, сновяха цял ден по двора и по чардаците и оглашаваха с весела глъчка широката ограда, която ги забраняваше от суетата на грешния мир. Това движение траеше от зоранта до вечерта.

Друг добре познат автор е Алеко Константинов. Характерно за творчеството на Щастливеца е сатиричното пресъздаване на реалността в неговите над четиридесет фейлетона. Алеко изразява присмеха си над пошлостта в обществото и установените стереотипи за типичния българин чрез своя култов герой Бай Ганьо.

Откъсът е от „Бай Ганьо у Иречека“, в който героите, макар и да са от една народност, олицетворяват сблъсъка между две култури.

Текст 3:

Бай Ганьо, с чисто изразено нещастие на лицето си, поклати глава и продължи своя път. В ума му заигра идеята за Иречек, българина в Прага, който обича родината си и непременно ще го насочи как да се намери този градски лабиринт. „Иречек,“ усмихна си се, „ще ме приеме в своя дом, защото

да харча пари за хотели?”

Текст 4:

Бай Ганьо се сърди, блещи се и прави сърдити жестове. Това забелязва полицейският и заповядва на файтоните да се оттеглят. Мисли си бай Ганьо от кого да узнае де живее Иречек, нашият историограф. Иречек е живял в България, обича българите, ще иде бай Ганьо у него: „Добър ден“ – „Дал ти бог добро“ – и може да го покани в къщата си; защо ще си дава паричките по хотели?

Христо Смирненски е поет, чието творчество е актуално и днес. Лириката му е с изповеден характер, подканваща осъществяване на социална промяна в света. Ценостният упадък на обществото и неправдата са едни от главните мотиви в неговото творчество, като ярък пример за това е стихотворението му „Братчетата на Гаврош“.

Текст 5:

Пред твоите витрини блескави
накуп застават често те
и колко скръб в очите трескави,
и колко мъка се чете!
Но тръгват си те пак огрупани,
с въздишки плахи на уста,
а тез витрини са обсипани
с безброй жадувани неща...

Текст 6:

Какво им даваш от своя излишък,
ти – така щедър към някои,

докато към Гаврошовците,
оставаш безпощаден?
Твоите витрини сияят ярко,
но пред тях стоят треперещи души,
със скръб в очите им,
и с мъка, която можеш да прочетеш.

За да затрудня както ChatGPT, така и теб, читателю, реших да експериментирам с текст, който не е толкова разпознаваем. „Голям“ е заглавието на една от първите песни на българския дует „Молец“. Популярността му се дължи именно на поетиката на песните, в които хората успяват да се разпознаят. Кристиян Макаров и Юлиян Славчев пеят за носталгията по изминалото време, вярата и любовта, която сякаш никога не просъществува дълго.

Текст 7:

Чайник, който грее с мисли горещи,
и любов, стара като времето.
Остаряли вещи, които приличат на нас,
прашни по лавицата, където спомените ни стоят.
Старата разлята бира, лепнеца на лавицата,
помним ли я? Пак седим под гъжда,
пак сме деца, пак играем с капачки,
пак студени ръце, пак се правим, че не са...

Текст 8:

И чайник топъл от мисли горещи,
и любовта ми и други остаряли вещи

събират прах по лавицата гнила,
която лепне от старата ни разлята бира, помниш ли?
Пак сигнали, оглупели да се хилим под гъжда,
пак сигнали от онези да си даваме гържа,
пак с капачки да се целим сякаш сме малки деца,
пак студени са ръцете ,а се правим, че не са...

Петият автор, с когото езиковият модел ChatGPT се „съревновава“, е съзателят на детективския жанр в литературата Едгар Алан По. Той е писател, поет, литературен критик и редактор, ярък представител на американския романтизъм. Чувството, породено от загубата на близък човек, му е болезнено познато и това си проличава в поезията му. Често включва автобиографични елементи в творчеството си, особено в стихотворението „Гарванът“. В него водещата тема е загубата на любимата и социалната изолация, която героят сам си е наложил.

Текст 9:

В късна нощ — преди години — сам над книгите старинни,
безотраден, вниквах, жаген, в знания незнайни тук; —
скръбен, търсех без сполука мир във тайната наука —
но оборен в сънна скука, чух внезапно бавен звук.

„Някой гост навярно чука — казах, вслушан в тихий звук. —
Някой гост — и никой грут!“

Бе декемврий — помня още! — Мрак и мраз от всички нощи; —
от камина блед отблясък пред прага береше гух. —
В скръб деня аз чаках все! Без надежда пак да чуя

с благовест и алилуя името „Ленора“ тук!
Светлото и рядко име, що шепне вече тук
на земята — никой груг!

Текст 10:

В пустотата на нощта, преди години, аз влачех се сам
Наг стари страници, безнадежден, жагувайки знания някакви,
Търсех мир в тайните науките без успешност.

Но в сънувания си от скука, чух нещо, тих звук и мек.

„Може би някой гост чука“, мислех, с преживявания в очите.

„Може би е някой — и никой груг!“

Беше декември, помня добре, мрак и студ на всяка нощ.

От камината слабо светеше, освежавайки въздуха.

Очаквах деня в тъга напразно, надявайки се отново да чух

Благословение и алилуята на името „Ленора“ тук.

Това светло и рядко име, което вече леко шепне тук,

На земята — никой груг!

Резултатът от този своеобразен тест може да ти послужи, читателю, да оформиш мнението си относно изкуствения интелект и ролята, която той ще изпълнява в нашия живот. Навярно си разпознал текстовете, създадени от истинските творци.

Ето отговорите:

- Текст 2 е написан от Иван Вазов.
- Текст 4 е написан от Алеко Константинов.
- Текст 5 е написан от Христо Смирненски.

- Текст 8 е написан от „Молец“.
- Текст 9 е написан от Едгар Алан По.

В процеса на работа установих, че езиковият модел ChatGPT имитира успешно изказа на даден автор, но се затруднява в смисловото обвързване на думите и изразите. Той не може да разбере разликата между добро и лошо, нито защо „Братчетата на Гаврош“ са онеправдани, нито какво е женски метох. Разбира се, очакването към един езиков модел да възприема и възпроизвежда човешка емоция е нереалистично. Но именно това наше качество е в корена на всяко изкуство, включително и литературата. А без него се получават текстове като тези с номера 1, 3, 6, 7 и 10.

